

BUITEN

3^E JAARGANG N^O. 29.

ZATERDAG 17 JULI 1909.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE OUD-WASSENAARSCHE WEG.

INHOUD:

EEN AMERIKAAN OVER HOLLANDERS, DOOR E. RUEMPOL	BLZ. 338
SPREUKEN OVER VOGELS, DOOR P. F.	339
EEN GROOTE CAMELLIA, DOOR E. TH. W.	339
BOEKAANKONDIGING.	339
oud-WASSENAAR, D. E. RUEMPOL, GEILL. BLZ. 337 EN 340—342	
VERTELLINGEN VAN ZONNESCHIJN EN REGEN, DOOR HENRI MEYER, GEILLUSTREERD.	BLZ. 342—344
MET DEN BEUGVISSCHER NAAR ZEE, D. J. DAALDER DZN.	BLZ. 344
PASTORALE, MUZIEK VAN CH. GRELINGER	345
RONGGEGS, DOOR P. C. GEILLUSTREERD	346
INTERN. SCHERMCONCOURS TE SCHEVENINGEN, ILLUSTR.	346
EEN PRAATJE OVER KERKKLOKKEN, DOOR P. FRANSEN Jz., GEILLUSTREERD.	346
DE ORANJE ARGIOPE, GEILLUSTREERD (SLOT)	347

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle copie ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografien, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

EEN AMERIKAAN OVER HOLLANDERS.

(Slot).

WINTERVERMAKEN, vooral geliefd in Nederland, zijn er nog steeds in Amerika. Op het netwerk van kanalen in Patria — duizende ondiepe slooten, vijvers en ondergelopen weilanden — vormde zich spoedig het ijs en bleef weken liggen. Holland is het land van schaatsen en sleden. Kinderen en jongelui leeren nauwelijks schaatsenrijden, zij kennen het van nature en blijven het hun heele leven beoefenen. Hetzij voor plezier of in clubjes, hetzij om te gaan naar de markt, de kerk, trouwplechtigheden of begrafenissen, zij spoeden zich voort op het staal. Een paar schaatsen is een paspoort voor kameraadschap. Muziek of een kapel geen nood! Met maat in elke beweging, glijden groepjes jongelui in het daagsche pak over het ijs, in zichzelf de stuwkracht vindende. Met het gemak van gevleugelde wezens glijden zij voort, op zichzelf of met z'n twaalven aan een stok, maat houdende en het sierlijke van beweging, terwijl zij op blinkend metaal over het spiegelende oppervlak snellen. Elke gewoonte, elke kunst bekend op Holland's kanalen of vijvers werd ook gezien op de Mohawk en de Hudson.

Ook hadden zij nog het ijsjacht, of zeilboot op schaatsen, soms voor de snelheid teruggebracht tot een langen plank met dwars-houten voor zitplaatsen en met schaatsijzers. Uitgerust met mast, zeil en wat touwwerk scheen het in snelheid te wedijveren met den wind zelf. Waar het vlakke Holland een helling of heuvel, of Friesland een *terp* of een kunstmatige hoogte verschafte, was er gelegenheid voor jool voor de jongens en meisjes. Op het ijs zat de vrouw of het meisje in een duwslede, duwde echtgenoot of aanbieder, terwijl hij schaatsen reed. Dit alles verklaart hoe Newburg-on-the-Hudson en Albany en de heuvels van Dorp zoo beroemd zijn voor de wintervermaken, en de North River voor ijs-jachten en waarom, sedert het eerste geslacht der kolonisten, de Hollandsch-Amerikaansche steden bekend zijn voor haar sleden en schaatsenrijden.

Gaan wij onze woordenlijst na en lezen wij dan van „sleigh”, „sled”, „skate”, „ice-yacht”, „store”, dan begrijpen wij, hoeveel wij den Hollanders verschuldigd zijn voor winter-vermaken en -gemakken. Zij brachten deze zaken mee uit hun vroegere woonplaatsen, en stelden ze hier onmiddellijk in eere. Op de eere-ten-tonstelling in Schenectady in 1880, toen een werkelijke kermis gevierd werd ter herinnering aan de stichting vóór twee eeuwen van kerk en dorp, wekte niets meer de verbazing dan de reusachtige voorraad speelgoed en de talloze hulpmiddelen om het kleine volkje bezig te houden. Hier waren poppen, hoepels, knickers, schaatsen, maskers, mombakkessen, blokken, hier in het land ge-

maakt of meegenomen uit Holland, koekjesvormen om het deeg in te doen vóór het bakken, en ettelijke kleurige niemendalletjes voor versiering met St. Nicolaas en Kerstmis.

Zeer vroeg in de geschiedenis, en lang na den val van Nieuw-Nederland, was het ijsjacht een wintergenot op de Hudson- en Mohawk-rivieren, zoodra Koning Winter een meer gelijke oppervlakte had getooverd dan de bultige en behouwen steenen plaveisels van de groote kerken in het vaderland. Niet alle jongens en meisjes hadden schaatsen met ijzeren loopers of konden wachten op een bestelling uit Europa. Wat gaf het? Zij moesten op schaatsen rijden. Ossebeenderen, die in grooten getale voor het grijpen lagen, waren spoedig behouwen of glad gevijld en dan onder den voet gebonden. Men zag vele groepjes roodwangige jongens en meisjes samen rijden of beentje-over in cirkels. Lag er al ijs op St. Nicolaas-dag, dan was 6 December een karnaval op schaatsen en de Binne Kill bij Schenectady, de Collect (slecht Engelsch voor het Hollandsche kalk, plat kallèk uitgesproken) bij Manhattan en de Hudson voor Albany leverden dan tooneeltjes van kleur, vroolijkheid, leven en sport, welke nergens ter wereld in de kolonies gevonden werden. Zij waren dol op schaatsen met reusachtig-ver uitstekende ijzers, die van voren krulden in groote cirkels. Hiermee, lang en sterk, werden tientallen kilometers met gemak afgelegd. Soms reden zij wel op schaatsen van Fort Orange naar Manhattan.

Thanksgiving'sday, gewoonlijk in October (?), bekend, en gevierd in het vaderland lang voordat men in Amerika er van hoorde, bleef in Nieuw-Nederland in eere en was ongeveer een sluiting van de zomerspelen. Dan begon het programma in ernst van krachtige open-lucht-spelen en winter-vreugden. Na St. Nicolaas-avond op 6 December begonnen de voorbereidende maatregelen voor Kerstmis en zijn feesten. Zoo al vergulde en gesuikerde peperkoek, in de figuren van den goeden Sint, soldaten, paarden, wagens en andere dwaze vormen, en Deventer koeken vol kruiden en vruchten, in ongelooflijke hoeveelheid waren voor de kinderen op Sinterklaas-dag, de oven bracht nog veel meer lekkers voor jong en oud op Kerstdag. Gedichten, voordrachten en liederen maakten deel uit van het programma, en de pret duurde verscheidene dagen.

De heerlijkste dag op den Hollandschen kalender was Nieuwjaarsdag. Overdag goede wenschen, geschenken, bezoeken, des avonds pret en plezier, dansen, ververschingen en sleetochtjes. Vóór de groote open haarden en het knappende houtvuur deden heldenverhalen en sprookjes uit het moederland na de korte winterdagen de avonden lang en gezellig zijn. De Hollanders gingen vroeg naar bed. Voor het kleine grut werden rolbedden te voorschijn gehaald onder de hooge bedsteden der ouderen. Allen sliepen onder wol en veeren in huizen, waar — hetzij ze waren van blokken, planken of steen — 's nachts geen vuurbleef branden, behalve een paar gloeiende kolen onder het asch bedekt. Voor hen, die 's avonds hun vrijerijtjes hadden, was regel zich in spreiden of wollen dekens te wikkelen van Nova Scotia af tot Georgia toe, en Nieuw-Nederland maakte geen uitzondering.

De winter was de drukke schooltijd, en Zondag kende eveneens nog twee uur zitten, welke het geduld en de goede manieren van de jeugd op den proef stelden.

Vele zijn de verhalen over de misvattingen tusschen den jongen en zijn leermeesters, — de dominee, de koster, de schoolmeester, en de overheid. Die verhalen moet men niet alle te ernstig opnemen, noch moet men gelooven, dat de jeugd niet toen evenals nu pret maakte, of dat zij toen meer verdorven waren dan nu. Zoo wij eenig gevoel hebben voor humor en een tikje verbeeldingskracht, dan zien wij hoe verschillend bedaarde volwassenen en levendige jongens dachten, toen zoowel als nu. Bij het vullen b.v. van een oude bron, die al lang niet meer gebruikt werd en niet ver lag van de muren van de vierde kerk in Schenectady, afgebroken om plaats te maken voor een nieuw en grooter gebouw, werden de geraamten van twee jongens gevonden op den bodem van de bron. Hoewel het verhaal zoo gaat, is het toch niet noodig, dat zij een gelijk lot ondergingen als de Prinsen in den toren, die door een nijldigen koster met den dood werden gestraft voor kwajongensachtig doen in de kerk. Toch, de overlevering zegt, dat de jongens op de kerkbanken zonder leuning niet altijd even stil en rustig waren als de muizen van het bekende gezegde. Men vertelt, dat de meisjes met de frissche gezichtjes fluisterden en zelfs gekheid maakten, terwijl de dominee preekte, en dat van tijd tot tijd kiezelsteenen en knickers gevonden werden in de fluweelen collecte-zakken.

Alles wijst er op, dat de meisjes het best hadden. Zij werden zoo bezig gehouden met huishoudelijke plichten en allerlei werkjes — toen zooveel meer in aantal dan nu in onze dagen van patenten en machines — dat zij voor pretmaken even gauw te vinden waren als jongens. 's Winters werd de morgen besteed voor het op orde brengen van het huis en het voorzien van provisiekamer uit melkhuis en keuken, om gewapend te zijn tegen den onmetelijken honger van de mannen en jongens. Maar de namiddagen der vrouwen werden doorgebracht aan het spinnewiel, of bij de naaidoos en met de stopnaald. 's Avonds waren er pretjes, prijsraadsels en spelletjes. De altijd voorhanden zijnde verfrischingen kwamen in een ledig oogenblik en werden buitengewoon gewaardeerd. Spelletjes met zoenen waren toen veel meer algemeen dan nu. In de lente, wanneer het goed „sap-weer” was: zonnenschijn overdag en vorst 's nachts, zoodat de ahornboomen suikerfonteynen werden, was het „suiker-lezen” het avondpretje

in de Mohawk-vallei, waar men het warme sap deed overkoken in de sneeuw, wat dan door het jonge volkje gretig in pannen werd verzameld.

Wanneer het jaargetijde van de bloemen aanbrak, was er niemand die als de Hollanders zoo op de hoogte was van blad, kleur en geur van „de engels van het gras”. Voor elk van de groote kerkelijke en maatschappelijke feesten was er een afzonderlijke bloem met bijzondere beteekenis. De hepatica werd hartelijk welkom geheeten als Paaschbloem. Toen de passie-bloem uit de tropen, de wistaria uit Japan en het witte madeliefje uit Engeland kwam, vonden de oude vrienden en de nieuwe kennissen een plaats in dezelfde tuinen. Uit Haarlem, de bloemen-hoofdstad van de wereld, en Leiden, de stad der wetenschap in Patria, werden nieuwigheden ingevoerd, vaak om afwisseling te brengen hetzij in de stijve regelmatige tuinen aan Europa ontleend, waar deze zoo in den smaak vielen, hetzij in de voortuintjes, waar persoonlijke smaak alles aangaf.

De geweldige handelsbedrijvigheid in bont, blijkende uit de balen, stapels, in magazijnen en op schepen, wordt verklaard door de wonder-wereld van levende dieren. Het woud, met zijn geheimenissen, was altijd een lokspijs. De meeste jongens en meisjes hadden hun lievelingsdieren uit de bosschen, gevangen in vallen, of nadat de ouders der jonge dieren voedsel en bontwerk waren geworden. Heuvels en dalen, weiden en rivierkanten beteekenden voor den jongen stoutmoedigheid en ondernemingszin. Zelfs de kleine jongen had zijn stompe pijlen, en spelende met Indianen van gelijken leeftijd, kon hij met hen wedijveren, en werkelijke vogels schieten, de kleinere dieren in een val verschalken en menig zoodje visch voor het middagmaal mee naar huis nemen. Als zij oud genoeg waren, zoodat men hun een geweer durfde toevertrouwen, gingen de jongens de bosschen in op de jacht. Wat konijnen, wilde duiven en kleiner wild aangaat, dat was schier onuitputtelijk. De jonge Jacobus van Curler, op jacht gegaan met van Twiller, snoefde, meer dan honderd meerls geschoten te hebben met één schot. In April vlogen de wilde duiven in zulke vluchten, dat zij het licht van de zon verduisterden, en zoo laag bij den grond, dat men ze met knodsen kon doodslaan. In Schenectady, wanneer alleen een paar kano's op den rivier-oever getrokken en een parallelogram van staken in de pijnwouden nauwelijks de dieren met bonte vellen en in vederen op gevaar opmerkzaam maakten, werden wilde ganzen en herten, van de heuvels afgedaald om te drinken, soms binnen de palisaden gedood. Eenden werden geschoten langs de Cow Horn Creek en in de moerassen bij de stad, nog tot het einde van de 18de eeuw. Zelfs herinner ik mij, dat, niet later dan 1881, een wild hert, ondanks spoorwegen en beschaving, van de Adirondacks, verdwaald geraakt, over de dichtgevroren Mohawk-rivier vluchtte en in de straten van Schenectady kwam. Opgejaagd door honden, raakte het met zijn gewei verward in de ijzeren draadversperring om St. George-kerkhof. Toch gaf hij niet spoedig zijn vrijheid prijs! Hij vernielde met zijn hoeven de kleeren van een sterk man, die dacht hem levend vlieg te kunnen vangen.

Een der aangename zijden van het leven aan de grenzen was, ondanks het ruwe, de wederzijdsche goede kennis van alle huisdieren, viervoetige en de menschen. Zooals nu ieder in een stad, naar de gevoelens van vrees of vertrouwen in een paard b.v., onderscheid kan maken tusschen kinderen, die geboren en opgevoed zijn op het land en zij, die steeds tusschen steenen muren leefden, zoo verschilden zelfs in Nieuw-Nederland de spelen van stad en land en de mensch leefde in dorp en op het land in nauwer aanraking met de natuur dan in de stad. *Kio ni mo inaka* (zelfs in de wereldstad zijn er boeren) en *Kio sumeru* (waar gij leeft, is de hoofdstad) konden even goed Hollandsche als Japansche spreekwoorden zijn, want er was beschaving aan de grens en ruwheid in Manhattan.”

E. RUEMPOL.

SPREUKEN OVER VOGELS.

Men moet netten uitspannen, wil men den vogel vangen.
 Beter één vogel in de hand, dan vier op 't land.
 Die zich als een kieken aanstelt, zal vroeg of laat van den havik verslonden worden.
 Een arend vangt geen vliegen; maar uilen broeden uilen.
 De arend vliegt alleen, de schapen gaan in kudden.
 Elk meent zijn uil een valk te zijn.
 Elk meent, dat zijn koekoek fraaier zingt dan eens anders nachtegaal.
 Als de koekoek zwijgt hoort men den leeuwerik.
 Koekoek en sijs, zingt niet één wijs.
 De ekster wil zingen tegen den nachtegaal.
 De nachtegaal moet voor den uil wijken.
 Lijstertjes zijn aan den zang te kennen.
 Een kenner van vogels: zijn vader is een kwikstaart geweest.
 Er is geen ekster of zij heeft wat bonts.
 Viel de hemel, dan zouden er veel leeuweriken gevangen worden.
 Eén bonte kraai maakt nog geen winter.
 Eén spreek op het dak maakt nog geen lente.
 Eén zwaluw maakt nog geen zomer.
 Met enkele veeren plukt men den vink kaal.
 't Is beter een vink geplukt dan ledig gezeten.
 Een raaf broedt geen sijsje.
 Het is pauwenwerk zich in zijn eigen pluimen te spiegelen.
 Al weer kwaad water, zei de reiger, en hij kon niet zwemmen.

Een gans vliegt wel over het meer; doch komt ook als gans terug.

Spreeuwen willen wel kersen eten, maar geen boomen planten.

De ekster kan haar huppelen niet laten.

Het zondekieken moet in den dop gedood worden, eer de schaal doorgepikt is.

Twee hanen in één huis is een schriklijk kruis.

Menigeen wil den haan spelen, eer hij uit den dop is.

Als 't haantje, pas den dop ontkropen,

Wil kraaien evenals papa,

Dan doet het wel zijn bekje open,

Maar 't kraaien doet 't hem niet na.

't Is piepen, sissen, hijgen, blazen

Of schreeuwen met eens kuikens kracht,

Dat kippekoppen kan verbazen,

Maar waar elk wijze haan om lacht.

Och, meisjes, allerliefste knapen,

Ik bid je, hou toch je fatsoen,

Wilt ge u aan 't kraaien niet vergapen,

Wacht dan, tot gij 't met glans kunt doen.

Men vangt geen papegaai in een vinkennet.

Een bedorven ei is het beeld der huichelarij.

Als de boeren slapen, waken de ganzen.

Een wilde gans heeft nooit een tam ei gelegd.

Eendvogels krijgen aas, maar moeten duiken en zoeken.

Waar kikkers zijn, zijn ook ooievaars.

Eerst de gans vangen en dan de saus bereiden.

Twee raven teffens op één tak, dat is gedurig ongemak.

Twee musschen aan één korenaar,

Die maken nimmer vreedzaam paar.

Twee hanen op één boerenerf, die vechten eeuwig om de werf.

De hen is, als zij wen is.

De hen went naar de ben.

Kakelen is niemendal, maar eieren leggen is het al.

Die zijn eieren heeft opgegeten, kan geen kuikens verwachten.

Het kieken wil wijzer zijn dan de hen.

Mooie veeren maken mooie kuikens.

Maak uw staart niet breeder dan uw vleugels.

Kwaad ei, kwaad kuiken.

P. F.

EEN GROOTE CAMELLIA.

DE fraaie collectie *Camellia's*, die zich bevindt in de kassen van het Koninklijk park te Laeken, bij Brussel, geniet zeker niet ten onrechte een wereldberoemde reputatie. Hij, die het genot had de prachtige exemplaren in bloei te zien, zal zeker de indruk, die zij op hem maakten, niet licht vergeten. Niet minder interessant is een *Camellia*, waarvan een Engelsch tijdschrift destijds melding maakte, en die het eigendom is van den heer G. F. Lyndon, op Henbury's Moseley bij Birmingham. De plant, die volmaakt gezond, en van de bovenste top tot op den kuip geheel gevuld is, heeft een hoogte van 6 M. bij een omtrek van 18 M. Op de kuip gemeten heeft de stam een omtrek van 17 c.M. De kuip, waarin deze reusachtige boom staat, heeft een oppervlakte van 2 M² en is ruim 1 M. diep. Deze fraaie *Camellia* staat in een tweezijdige kas, zoodat zij van alle kanten licht ontvangt. De kas, waarin zij staat, wordt bijna geheel door haar gevuld, zoodat het noodig is haar telken jare een eind in te snijden, wijl zij anders het glas zou stuk drukken. Enkele jaren geleden werd het zelfs noodig haar een paar Meter in te korten, daar zij voor de kas te hoog werd. Zij doorstond deze bewerking uitnemend. Natuurlijk vormt een dergelijke boom een zeer groot aantal bloemknoppen. Om echter te zorgen, dat de bloemen gaaf en volmaakt zijn en zij den boom niet te veel uitputten, is het noodig jaarlijks ongeveer 7000 bloemknoppen weg te breken. Er blijven dan nog ruim 5000 knoppen aan, die zich dan zonder bezwaar verder kunnen ontwikkelen. De eerste bloemen ontluiken gewoonlijk tegen het eind van October en in de maand December staat zij in den regel in vollen bloei. Onnoodig zal het zijn te zeggen, dat de aanblik, die zulk een plant oplevert, overdekt met groote dubbel witte bloemen, overweldigend is. Aan haar cultuur wordt natuurlijk de noodige zorg besteed, toch heeft zij sinds jaren niet meer buiten gestaan, daar zij veel te zwaar is om vervoerd te worden en men ook de kas daartoe zou moeten afbreken; wel wordt er voor gezorgd, dat het haar, in vollen groei zijnde, aan water niet ontbreekt, terwijl door het toedienen van voldoende gier voor de noodige voeding wordt gezorgd. Dat deze plant de algemeene bewondering opwekt, zal wel niet behoeven vermeld te worden.

E. TH. W.

BOEKAANKONDIGING.

Eenige malen hebben wij reeds de aandacht gevestigd op de „sportbibliotheek” van den Uitgever J. F. van der Ven te Baarn. Van het nuttige boekje *Het Rijwiel* is nu de tweede druk verschenen. De geïllustreerde handleiding *Zeilen en kanosport* lijkt ons een al te buitenlandsch tintje te dragen en waarom *Roeien en Floretschermen* uit Amerikaansche en Duitsche pen moesten komen, is ons raadselachtig. Eénige Hollanders zullen er toch wel zijn, die zulk een boekje kort en handig in elkaar weten te zetten. Het boekje „Damstudies” door C. H. Broekkamp, schrijver van „De Damspeeler” en „De Jonge dammer” kunnen wij aanbevelen.

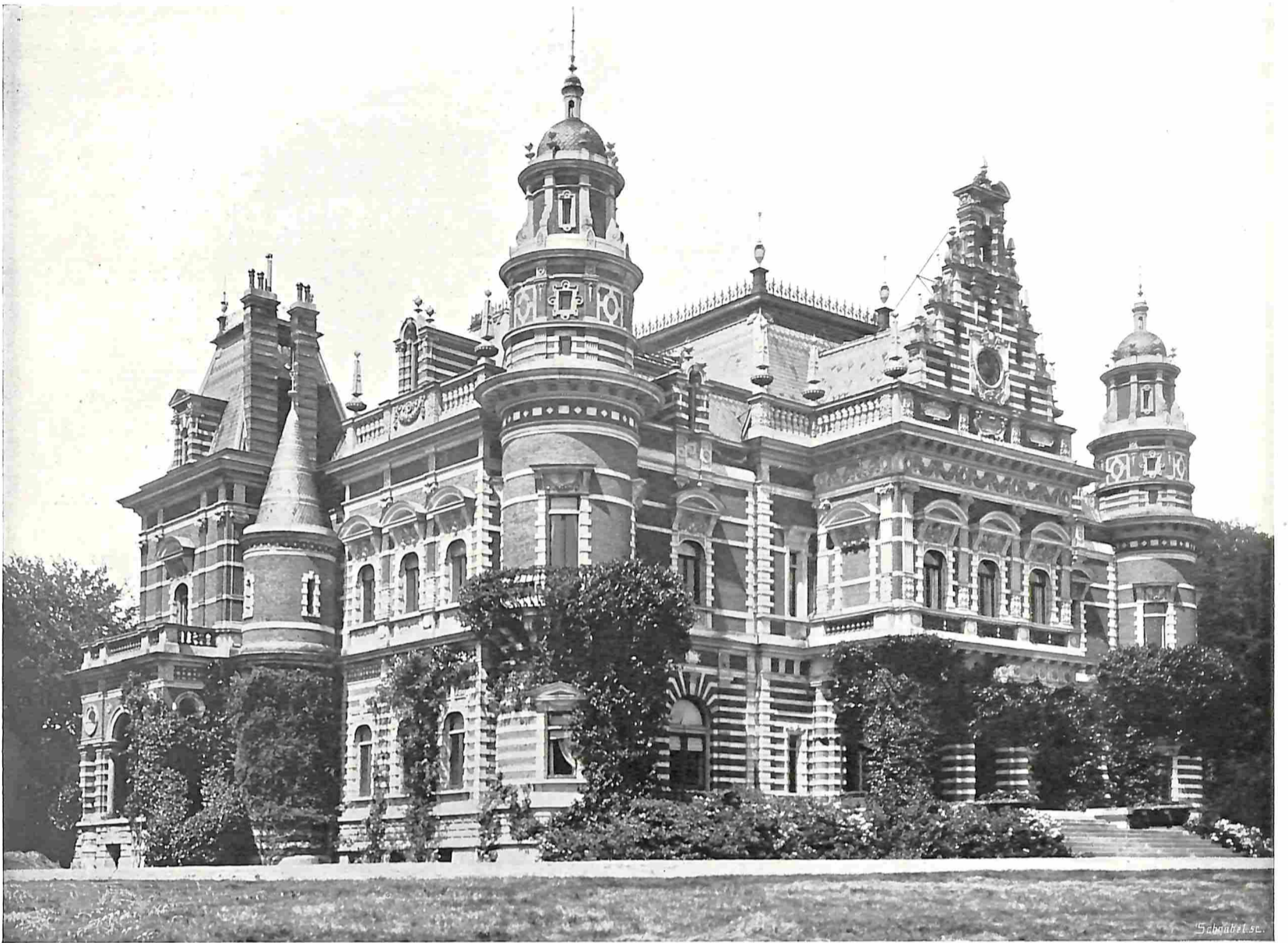

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL OUD-WASSENAAR.

NIEUW-OUD-WASSENAAR.

WELKE stad in ons land kan als Den Haag trotsch gaan op zulk een prachtige en heerlijke omgeving? Van welke zijde men ook de vorstelijke Residentie nadert, steeds wordt men in verrukking gebracht door de buitengewone schoonheid van de natuur, die gelukkig op slechts enkele punten door den wansmaak van bouwers geweld is aangedaan. Om Den Haag liggen in een ruimen kring de bloeiende en welvarende, alle in bosschen en tuinen verscholen dorpen van het Westland, verder Rijswijk, Voorburg en Wassenaar waardig zich daarbij aansluitende, en eindelijk Scheveningen, door den onvolprezen Ouden Weg met zijn meerendeels grootsche villa's aan de moederstad verbonden.

Het liefst, het meest imposant tevens, is de zijde van het Bezuidenhout-kwartier, een afzonderlijk dorp te noemen, aan den zoom van het Haagsche Bosch. Een overweldigenden indruk maakt de ingang van dit bosch, met de uitgestrekte grasvlakte van de Maliebaan, de breede rij- en wandelwegen onder reuzenboomen van eeuwen-oud zich voortslingerend, de vijvers waarin zich droomerig de boomen met hun neerhangende takken weerspiegelen en waar men de stilte van de natuur hoort.

In den herfst, wanneer een zachtere temperatuur tot rondwalen noodt, als de bladeren reeds den warmen bruinen tint hebben, die dit jaargetijde zoo innig en tevens zoo weemoedig maakt, als het lichten van de zonnestralen door het gedunde looverdak glansen toovert op de stammen en den grond — dan vooral, meer nog dan in de verjongende, juichende lente, is het een lust voor de oogen en een verrukking voor het hart om in de lanen van ons Haagsche Bosch te dolen.

De trotsche gewelven van het Bosch loopen ten slotte uit in een breede laan, welke met een bocht op de grens der gemeente zich verder uitstrekt, tot Leiden en verder, echter slechts tot halverwege deze stad tot het mooiste behorende, waarop ons land kan wijzen. Van het vorstelijk Huis ten Bosch blijft het één lange, aaneengeschakelde rij van grootsche buitenplaatsen en landgoederen, alle met hoog opgaand geboomte, liefelijke, rustige waterpartijen en doorkijkjes op malsche weiden, terwijl men zelfs een gelukkige afwisseling treft met enkele blanke duintoppen boven de golvende zee van welig groen uitkijkende.

Daar, waar de statige heirweg van Den Haag over zal gaan in een meer gewonen straatweg — niet aan beide zijden begrensd

door den aanleg van de vele heerlijke lustverblijven — daar ongeveer ligt het dorp Wassenaar, oorspronkelijk een heerlijkheid van het geslacht van Wassenaar, allen bekend door het op school geleerde rijmpje:

„Wassenaar de oudste, Egmond de rijkste,
Brederode de edelste, Arkel de stoutste.”

De geschiedenis maakt er melding van, dat tijdens de invallen der Noormannen omstreeks het jaar 950 tal van vrije lieden zich stelden onder bescherming van den machtigen Heer Aernout van Wassenaar, Heer van Rijnland. Het geslacht der Wassenaar's is thans reeds lang in de rechte, mannelijke linie uitgestorven, maar — wat natuurlijk is vooral in zulk een machtig en aanzienlijk geslacht — maagschappen zijn er aan te wijzen ook nu nog onder de beste namen van den adel. De Wassenaar's waren in den riddertijd een geslacht van hooge heeren. Van hun burcht, waarbij zich langzamerhand het tegenwoordige dorp Wassenaar aanpaste en vormde, zijn thans nog de fundamenten aan te wijzen: ten minste, vlak bij het dorp ligt in het midden van een weiland een terp, waar waarschijnlijk het slot vroeger gestaan heeft. Het land heet nog „de Burcht”, maar meer dan deze naamsaanduiding herinnert ons niet aan de dagen van weleer, toen fiere ridders en edele vrouwen binnen de zware gemetselde muren van het aanzienlijk kasteel woonden. Nu is het weiland het laatst geweest een verpoozingsoord voor de paarden van een omnibus!

Het dorp echter voert nog steeds het wapen van het oude geslacht: een in vieren gedeeld schild, in twee kwartieren drie wassenaars of wassende manen (croisants) en in de twee overige een baar dragende. Het kerkzegel voert een kerk met slechts één wassenaar er boven.

De naam van Wassenaar wordt op verschillende manieren afgeleid. Sommigen vinden die een vervorming van Wasserheeren, dat Waterheeren zou beteekenen en aanduiden, dat de manen een gebied over de wateren en de baar het gebied van den Rijn verbeelden. Zeker moet het in allen gevalle zijn, dat de Heeren van Wassenaar een tol bezeten hebben, die uit hun recht over de wateren gesproken moet zijn. Anderen daarentegen hervormen weer Wassenaar als een afleiding van Wasnar, Wasda of Wasna, dat beteekenen zou „bosschaadje”. En eindelijk zijn er, en dit met misschien even weinig recht als de vorigen, die een afstamming van den Romeinschen Keizer Cajus Caligula voor het ge-

geslacht der Wassenaars bepleiten. Deze Keizer zou door de bewoners van de streek spottend bijgenaamd zijn Wassernar of Waternar wegens zijn „overwinning” op de zee, toen hij bij invallende eb zijne ruitery het water inzond en zijne soldaten daarna schelpen van het strand deed oprapen.

Hoe dit ook zij, het geslacht der Wassenaars bestaat niet meer en ook de familie-burcht is door den tijd met den grond gelijk gemaakt.

Waar thans het kasteel — het onderwerp van onze beschrijving —, dat den roemruchten naam van Wassenaar nog bewaart, is gebouwd, was in de dagen van de grafelijke regeering en nog lang daarna een wilde duinvallei, en eerst in de laatste helft van de 18e eeuw werd de wildernis aangelegd tot een buitenplaats, die Hoogwoude werd genoemd. Waar nu de straatweg loopt van Den Haag naar Leiden, in de nabijheid van Oud-Wassenaar, daar liep vroeger een oude Romeinsche heirweg, zooals nog blijkt uit een Romeinsche mijlpaal op het landgoed Persijn. Het duurde tot het jaar 1804, eer men besloot dezen weg — thans zulk een hoofdbaan voor het verkeer! — te bestraten en in 1807 was de weg klaar, ofschoon reeds in het jaar 1769 concessie was aangevraagd voor dit doel. Toen stak er evenwel een storm van tegenstand op, omdat men vreesde voor de tuinen en voor het onbewoonbaar worden van de buitens — een vrees, die volkomen ongegrond is gebleken, wat nog wel nader blijken zal als door den bouw van de electriche spoorbaan de aan te leggen villaparken daar heel wat nieuwe bewoners zullen trekken!

Niet dus, — om den verloren gegane draad weer op te vatten, — gelijk de naam zou doen vermoeden, omdat het kasteel Oud-Wassenaar tot de oude ridderburchten van ons land behoort, hebben wij dit heerlijk goed tot onderwerp van beschrijving gekozen, maar omdat het smaakvolle trotsche gebouw (in 1876 werd de opdracht aan den architect voor den bouw gegeven), zoo wonderwel passend in de prachtige omgeving van bosschen en duinen als het ware de kroon, het middelpunt van aller aandacht is te achten voor de vele aanzienlijke bezittingen in deze bevoorrechte streek. Vergeleken met de geschiedenis van de omringende weloude landgoederen, is dus alles nieuw aan het kasteel Oud-Wassenaar; zelfs de naam, het tegenwoordige huis staat dicht bij den straatweg dan het afgebroken buitenhuis van denzelfden naam, dateert niet van zóó vele tientallen van jaren terug: de bekende Goudsche geschiedschrijver en schepen Mr. Cornelis Johannes de Lange van Wijngaerden, dien ambt en politiek aan de Goejan Verwellenshuis tegenover de Prinses van Oranje plaatsten, herdoopte zijn nieuw verworven bezitting Hoogwoude in Oud-Wassenaar. Maar meer nog dan door hem is de naam van Oud-Wassenaar bekend door een volgenden bewoner: Mr. Guillaume Groen van Prinsterer, den grooten grondlegger van de anti-revolutionnaire staatkunde in ons land, den onvermoeiden bestrijder van Thorbecke, groot van geest en bekwaamheden gelijk deze heros. Oud-Wassenaar mag er zich op beroemen, een der plaatsen te zijn, vanwaar overwegende, tot in onze dagen onverzwakte, invloed is uitgegaan in den lande. Hier immers is door den Haagschen Volksvertegenwoordiger („mijn geachte vriend uit de Residentie” — zie Thorbecke's Parlementaire Redevoeringen), den Secretaris van Staat bij het Kabinet des Konings, het grootste deel geschreven van zijn „Nederlandsche Gedachten”. Hier dus is door geschriften en gesprekken met Van der Bruggen e.a. de grondslag gelegd voor de anti-revolutionnaire partij, waarvan Groen de geestelijke vader is en thans Z. Exc. Dr. Abraham Kuyper, als zijn politiek erfgenaam, de erkende leider.

Het huis echter, waar de Lange en Groen hebben gewoond en waar de eerste gestorven is, bestaat al sinds lang niet meer. Wel natuurlijk zijn de reuzenbeuken gespaard bij den bouw van het tegenwoor-

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL OUD-WASSENAAR. WESTZIJDE.

dige kasteel, dat op eenigen afstand van de vroegere plaats een weinig dichtter staat bij den grooten straatweg van Den Haag naar Leiden. Evenzoo behouden is de statige oprijlaan naar het kasteel, waar eeuwenoude beuken een imposanten indruk maken.

Wat natuurschoon aangaat, is het goed „Oud-Wassenaar” een der meest bevoorrechte van alle buitenplaatsen in de omgeving. Het kasteel ligt aan vóór- en achterzijde geheel vrij: aan den voorkant ligt de breede vijver, door een breed open gazon van den straatweg gescheiden; aan de achterzijde rust het oog op prachtige struikgroepen van de meest kostbare soorten, welke eveneens een ruime grasvlakte omzoomen, welke loopt tot het plein, met de bekende gebogen balustrades afgesloten van den zoogenaamden achterweg, waar vroeger de stallen stonden, maar nu de electriche centrale is opgesteld. En dit prachtige, vrije uitzicht zal, hoe ook perceelen aan particulieren verkocht mogen worden — men weet, dat een maatschappij thans eigenares is van het heele goed en doende is hier een schitterend villapark te stichten — onaangetast blijven.

Het kasteel dan eindelijk zelf, gebouwd door den architect-ingenieur C. Muysken voor rekening van nu wijlen den heer C. J. van der Oudermeulen, was na het overlijden van den eersten eigenaar, voor korten tijd de verblijfplaats van den Prins van Bentheim, die het plotseling moest verlaten.

Nu is alles het eigendom, gelijk wij reeds aanstipten, van de exploitatie-maatschappij Park „Groot Haesebroek” en „Oud-Wassenaar”, waarvan de heer Wouters, lid van de firma Hoek en Wouters, architecten te 's-Gravenhage, thans de directeur is.

Het plan van het tegenwoordige kasteel werd in 1875—1876

Foto Aug. F. W. Vogt.

VIJVER EN PARK BIJ HET KASTEEL OUD-WASSENAAR.

ontworpen, in 1876 werd met den bouw begonnen en reeds drie jaar later werd het kasteel door den heer van der Oudermeulen betrokken. De leek, die vol bewondering staat voor het geweldig bouwwerk, de grootsche opvatting van het geheel en de treffende harmonie met de ruimte van de omgeving, kan niet beseffen, hoe groote moeilijkheden in den weg stonden aan de vervulling van de aan den architect verstrekte opdracht: zooveel mogelijk kasteel en aanleg van het park in overeenstemming met elkaar te brengen. Wat was nu het moeilijke van het geval? Welke stijl te kiezen was, daar een „modern” bouwwerk hier al evenmin op zijn plaats zou zijn als een Oud-Hollandsch.

Hoe het resultaat der overwegingen en besprekingen geworden is? In één woord: schitterend. Maar de heer Muysken zelf is, in het Bouwkundig Tijdschrift van 1881, aan het woord geweest en in de volgende zinnen, die wij uit zijn artikel afschrijven, blijkt hoe lastig hem aanvankelijk het probleem is geweest:

„Daar paste in die omgeving geene moderne villa met gepleisterde muren, coquet geschilderd met lichte kleurtjes en tintjes; de natuur verlangde iets meer ernstigs, een gebouw van afmetingen aan haar evenredig. Vandaar dan ook, dat het gebouw meer het karakter van een kasteel, dan van een villa moest verkrijgen, maar toch geheel afwijkende van die oude kasteelen, zooals wij er in ons land nog aantreffen, met wallen omgeven, met ophaalbruggen, slotpoorten, enz., die zeer zeker tot eene comfortabele bewoning niet zouden hebben kunnen bijdragen. Bij het maken van het project heeft de ontwerper gemeend vooral twee wichtige momenten zooveel mogelijk in het oog te moeten houden, namelijk „de silhouette” en „de kleurverdeling”: de silhouette moest een worden met die van het omringend geboomte, de kleur moest harmonisch zijn met die van het landschap. Goed gekozen kleur van het *natuurlijk* materiaal geeft naar mijne bescheiden meening daarvoor den meesten waarborg, vooral wanneer tijd en klimaat daarop hun invloed doen gevoelen.

„De keuze van het hoofdmateriaal werd daardoor bepaald, de Hollandsche baksteen (Rijnsteen appelbloesem) donkerrood van kleur, gepaard met ruime toepassing van bergsteen. Door de keuze dier beide materialen werd de ontwerper als van zelve geleid tot de keuze, in welk karakter (of wil men liever stijl) en met welke motieven hij zijne compositie zoude samen stellen.

„Danken onze Hollandsche steden uit de XVIIe eeuw haar zoo aantrekkelijk karakter niet juist aan die afwisseling van baksteen en gehouwen steen, waarmede de meeste bouwwerken werden uitgevoerd? Zeer zeker, en dit juist leidde den ontwerper er toe zijn motieven te gaan zoeken uit die bouwperiode, de glansperiode der Nederlandsche Renaissance.

„O hemel!! du, een gebouw in „Oud-Hollandschen stijl?” Neen, waarde lezer, indien ik ten minste uwe definitie van dien stijl, door den een bemind, door den ander gehaat, wel versta; er is geen Gothiek aan, het riekt zelfs niet naar Gothiek, het is nog minder Grieksch, maar het is een modern gebouw, ontstaan door de vele eischen van den modernen comfort, en uit het vele volkomene, dat de hedendaagsche nijverheid ons biedt. Maar omdat de bouwmeester bij het ontwerpen droomde en hem de vele motieven der XVIIe eeuwse Hollandsche Renaissance periode steeds door het hoofd dansten, zullen wij hier de bekentenis afleggen, dat de ontwerper oordeelt, dat... „het gebouw in Renaissance-stijl is opgetrokken”.

(Slot volgt).

E. RUEMPOL.

VERTELLINGEN VAN ZONNESCHIJN EN REGEN.

HOLLAND behoort *ongetwijfeld* tot de allerschoonste landen der wereld. Wie oog heeft voor de levende natuur en niet slechts impressionabel is voor grootsche natuurpracht, maar óók, en liefst *vooral*, voor het meer intieme natuurschoon, dat de meeste menschen voorbij loopen zonder het te zien — hij vermoedt reeds, zonder zelfs ooit buitenslands te zijn geweest, dat er maar weinig landen kunnen zijn, die het onze in schoonheid overtreffen.

Wie echter veel in 't buitenland heeft gereisd en kritisch heeft rondgekeken zonder zich te veel te laten beïnvloeden door de bekoring, die van vreemde dingen uitgaat, zal bij elke thuiskomst tot de erkenning zijn gekomen, dat het Hollandsche natuurschoon een geheel eenig karakter heeft, dat men beter leert waardeeren na de kennismaking met, laten we zeggen: „andere karakters”.

Ons is het steeds opgevallen, dat we, thuiskomend van een buitenlandsche reis, het Hollandsche landschap begroetten met een blik vol erkentelijkheid, alsof we iets heel liefs hadden weergevonden, dat we eenige weken hadden gemist. Nu is het een ongerijmdheid, de natuurschoonheid van verschillende landen met elkander te willen vergelijken. De

overweldigend sensationeele en mysterieuse schoonheid van Zwitserland, de droompracht van zijn wonderlijke goud-azuren meren, de huiveringwekkende, woeste natuurtooneelen van het hooggebergte, ze laten geen vergelijking toe met de serene majesteit onzer loofbosschen. En hoe zou men de peinzend-droevige ernst der Schotsche Hooglanden kunnen vergelijken met de jubelende vreugde onzer bloemrijke grasvlakten? Evenmin kan men vergelijking maken tusschen onze vredig-bekoorlijke rivierlandschappen en Zwitsersche of Noorsche watervallen.

Maar in welk „toeristenland” van Europa men ook reist, men zal er, soms halfbewust, iets missen, alsof men in Holland iets had achtergelaten. Zelfs aan de groote Italiaansche meren en in de vlakten van Lombardije mist de Hollander er zijn onbelemmerd vergezicht, zijn ruimen gezichtskring. Hij voelt zich „ingesloten” in een landschap, dat zoo vol staat met zooveel „machtige, grootsche „decoratie-stukken”, dat het geheel niet te overzien is. Wie voor een poosje zijn tenten in een bergstreek mocht hebben opgeslagen, zal zich op den een of anderen dag betrappen op de begeerte, door gindsche bergmassa eens heen te mogen kijken naar den gezichteinder. En wie meermalen opging naar het hooggebergte, wie de dalen van Zwitserland, Tirol en Neder-Oostenrijk doorkruiste, zal zelfs op menig waarlijk idyllisch plekje nog iets hebben gemist: de prachtige weligheid van Hollandsche bosschen en Hollandsche weiden, de malsche, sappige kleur van het Hollandsche groen. Dat Hollandsche groen is inderdaad zóó iets merkwaardigs, dat men er buiten Holland nergens de weerga van vindt. In dat opzicht moeten zelfs Zwitsersche en Italiaansche wijngaarden het afleggen tegen... Westlandsche!

* * *

Dit voorjaar heb ik mij meer dan ooit verlustigd in het schouwspel, dat onze boomen en onze weiden te zien hebben gegeven. Zoo als de loofboomen dit jaar hebben gebloeid, zag ik het nog nimmer. In April vierden de iepen hoogtij. Hun kronen waren doorweven met bruin-violette sluiers, samengesteld uit honderduizenden fijne bloempjes. Bijenhouders zullen hebben opgemerkt, dat de iepen dit jaar een overvloedige dracht van honing en stuifmeel hebben opgeleverd, die de ontwikkeling van de kolonies met kracht in de hand werkte. En het schijnt wel, dat de

Foto Henri Meyer. BLOEIENDE APPELBOOMGAARD TE HUISSEN.

bijen dezen dienst met groote winst hebben willen vergoeden, want begin Mei reeds waren de iepen zoodanig overladen met zaad, dat de takken onder de vracht der tienduizende vliezige, geelgroene loovertjes bogen. Niet alleen de iepen, maar ook de beuken en de eiken bloeiden dit jaar buitengewoon overvloedig. In de beukenbosschen lag half Mei de bodem bezaaid met de geelbruine beukenkatjes en op 't oogenblik dragen de boomen een enorme vracht van grauwoegroene stekelige zaad-doosjes, waaruit in October een ware hagelbui van beukennotjes zal neerkletteren bij elke windvlaag. Het belooft dus dit jaar een beukennoten- en eikeljaar te worden, en daaruit volgt weer, dat onze bosschen in den herfst bezocht zullen worden door groote vluchten bosch- of trekduiven, Vlaamsche gaaien en andere najaarsgasten, die op beukennoten en eikels verzot zijn. Uit dien overvloed van beukennotjes en eikels zou dan volgens weerkundige buitenlui weer volgen, dat ons een strenge, ouderwetsche winter te wachten staat. In Gelderland althans heerscht de meening, dat op een goed beukenjaar een strenge winter volgt. Met onze eigen waarnemingen klopt dit niet, en hoe zou het ook? De overvloed van zaad aan onze loofboomen is een verschijnsel, dat o.i. moet worden toegeschreven aan een droge, zonnige periode gedurende den bloeitijd, waardoor de bestuiving der vrouwelijke bloesems een bijzonder voorspoedig verloop heeft. Per slot van rekening zou dan een droog en warm voorjaar een voorspelling ten opzichte van den komenden winter inhouden? Welke natuurwaarnemer en weerkundige lost dit raadsel op?

* * *

Maar van bloeiende boomen gesproken: wat heeft er eigenlijk *niet* overvloedig gebloeid, dit voorjaar? De gras- en weilanden en de vruchtboomgaarden in de Betuwe waren in April en Mei een vreugde voor het oog.

In April was de tweede bloem, die de velden kleurde, de pinksterbloem. In de Betuwe wordt deze bloem „uiverbloem” of „uiversnep” geheeten en verstaat men onder Pinksterbloem wat men elders met den naam Gele Iris betitelt. De meer officieele naam van het lilakleurig bloempje, dat in de buurt van Elden en Huissen, zoover het oog reikt, de weilanden lila kleurde, is *Cardamine pratensis*, maar alsof dat nog niet voldoende was, bezit het gewas ook nog een serie locale benamingen als kievitsbloem, veldkers, klein-waterkers, engeltje en waterviool. Deze pinksterbloemen nu kwamen dit jaar in ongelooflijke hoeveelheid in de weiden voor. Het kan zijn, dat de wandelaars ze liever zien dan de boeren, want het blijft toch maar een feit, dat een ruimte, die eenmaal gevuld is, niet tegelijkertijd door iets anders kan worden ingenomen. Zoo ontwikkelden zich de „uiversneppen” dan ook ten koste van het gras. Een weiland is echter een wonderland. Want de eerste bloem, die de velden in gloed zette, was de paardenbloem, en ook deze kwam in zulke enorme hoeveelheden voor, dat je zoudt hebben gedacht, dat er geen plaats meer zou overblijven voor iets anders. Maar jawel, toen de laatste paardenbloemen zich sloten om zaad voort te brengen, verschenen de legioenen van de pinksterbloem. En toen deze gedaan was, kwam de roode klaver. En daarna werd het mis, kregen we droog en schraal weer, zoodat het gras ten achter raakte en de dieper wortelende planten, de wilde klaversoorten, en verschillende fraai bloeiende „onkruiden” de overhand kregen.

Maar terwijl de graslanden zich tooiden met een schat van bloemen, lieten de boomgaarden zich evenmin onbetuigd. De bloei van kersen, appelen en peren was dit jaar van zulk een overdadige pracht, dat we meermalen spijt hebben gevoeld, dat deze weelde voorbij zou gaan zonder blijvende herinnering achter te laten. Want noch de schilder, noch de fotograaf vermogen de pracht van een bloeienden boomgaard zóó weer te geven, dat hun kunstproduct aan iemand, die nimmer een boomgaard in vollen bloei zag, een goed denkbeeld van de werkelijkheid geeft. De fotograaf vooral, die slechts wit en zwart op zijn „palet” heeft en, als hij de kunst goed verstaat, ook nog een zekere mate van uitdrukkingsvermogen bezit in de halftinten, staat tegenover velerlei natuurschoon vrijwel machteloos. Nochtans heb ik mij niet kunnen onttrekken aan de verleiding om te Huissen in de Betuwe met de camera een beeld te bemachtigen van een appelboomgaard van werkelijk ideale schoonheid. Ik geef u hierbij het resultaat en het spijt me te moeten zeggen, dat het niet veel is: van den heelen boomgaard, die wel een oppervlakte van drie hectaren had, ziet ge iets meer dan één boom. Als ge u echter voorstelt, dat in dezen boomgaard eenige honderden boomen stonden, die alle even rijk bloeiden, en die een geur verspreidden, dat de lucht er tot op grooten afstand van vervuld was, als ik u verder vertel, dat de zon in de enorme bouquetten van zacht-rose bloemen een lieflijk spel van kleurwisseling speelde, en met schalksche effecten van licht, rozerode schaduw en tegenlicht tooverde; als ik daar nog aan toevoeg, dat het om en in dezen boom-

Foto Henri Meyer.

KIJKJE IN EEN BLOEIENDEN APPELBOOMGAARD NABIJ HUISSEN.

gaard gonsde van de bijen, en dat citroen-vlinders en koninginpages in elegante vlucht zweefden op wolken van verrukkelijken geur, dan kunt ge u met eenige fantasie, bij benadering voorstellen, hoe het in werkelijkheid was.

Ja, Holland is een verrukkelijk mooi land, en wie tijd en een fiets bezit om het tot in zijn intieme hoekjes te bereizen, en wie dan oogen heeft om te zien en ooren om te hooren, die is wel een gelukkig sterveling. En wie daarenboven een camera bezit, waarmee hij heerlijke zomerbeelden kan vastleggen, zoodat hij in het gure jaargetijde er ten minste, nog *iets* van over heeft, die mag zich nog gelukkiger prijzen.

Want in den winter, als de boomkronen naakt zijn en langs de bermen der wegen en over de landerijen een vale, klamme atmosfeer van doodsverstijving druift, heeft men moeite om zich voor te stellen, hoe prachtig het toch in het voorjaar buiten was. Zoo vergankelijk toch is de schoonheid van Mei en Juni, dat reeds in den nazomer de herinnering er aan vergaan is. Daarom geef ik u hierbij mijn bloeienden boomgaard; en ten slotte wil ik u een stukje echte Hollandsche kânt laten zien, geweven door moeder Natuur in een stil hoekje van een Betuwsche dijklooiing. Deze ragfijne kant bestaat uit de bloemschermen van de wilde waterscheerling, ook wel pijlkruid genaamd — een plant, die tot niets nut is, bovendien vergiftige bestanddeelen bevat, maar die we niettemin als decoratief verschijnsel langs onze wegen niet gaarne zouden missen.

HENRI MEYER.

RAFFIABAST.

Velen verkeerden in de meening, dat het bekende bindmateriaal de lindebast is, welke vroeger algemeen in den tuinbouw als zoodanig werd gebezigd. De raffia krijgen we echter van de meterlange bladerhuid ener palmsoort, de „*Raphia Ruffia*” of „*Sagus Ruffia Jacq*”, een der mooiste naaldpalmen van Madagascar. De raffiabast moet zoo droog mogelijk bewaard worden en wint aan duurzaamheid wanneer zij gedrenkt is in een zwakke kopervitriooloplossing, alvorens ze aan wind en weer bloot te stellen.

G.

Foto Henri Meyer.

„HOLLANDSCHE KANT" LANGS BETUWSCHE WEGBERMEN.

MET DEN BEUGVISSCHER NAAR ZEE.

VOR eenige jaren gingen er wekelijks tal van beugvisschers naar de Noordzee, doch nu het bedrijf minder loonend geworden is, ziet men niet dikwijls een „beuger" meer. We willen een tochtje medemaken, om te zien, hoe dit visscherswerk verricht wordt, alvorens de laatste der beugers uitgediend heeft. We varen mede vanaf het eigenaardige eiland Terschelling, waar men ons vroolijk heeft voorgezongen het volksliedje: „O, Skilge, min landje! Wat hab ik di jeaf; O, wa di net priset, Di fint mi toch deaf", waaruit meteen de eigenaardige taal van het eiland blijkt. We hebben er gezien „Het Wakend Oog", ook het Willem Barendshuis genoemd, een wacht-lokaal voor visschers en andere zeevarenden. We moeten naar zee, en we varen door het „Stortemelk" langs het kleine eiland Vlieland, en vlak voor het lapje naderen we snel het lichtschip „De Terschellingerbank", dat we eerst voorbij moeten zijn, alvorens de „beug" over boord gaat. We kunnen ons dus den tijd ten nutte maken, en eens zien, hoe het vischgerij er uitziet, dat thans dienst zal doen. We hebben reeds rondgekeken naar eenig netwerk, maar nergens konden we iets ontdekken. Wel zien we enkele platte bakken, en juist hierin is het vischwant geborgen, dat reeds aan den wal kant en klaar gemaakt is, en van het noodige aas is voorzien. In iederen bak bevindt zich een lang sterk touw, dat niet dik is, en aan ieder touw zijn vele kleine, dunne touwtjes bevestigd, waaraan stevige, van weerhaakjes voorziene, hoeken zijn gebonden. Aan elken haak is een stukje blinkend aas gestoken, thans bestaande uit stukjes visch, van gepen en haringen gesneden. Meermalen ook worden garnalen of wormen gebruikt, doch deze blinken minder en schijnen alzoo minder wenschelijk te zijn. De van aasjes voorziene hoeken liggen alle netjes in den bak, zoodat straks bij het uitzeilen van de „beug" geen verwarring of kinking kan plaats hebben. Het eind van het touw, dat in den bovensten bak is, wordt vastgestoken op een ander stuk touw, dat zich aan een licht werpanker bevindt, waaraan tevens met een langer touw een tonnetje is verbonden, door den schipper „boeitjes" genaamd. Meerdere ankertjes en tonnetjes bevinden

zich aan boord, die straks dienst moeten doen. Nu we op de gewenschte plaats zijn aangekomen, wordt de zeilschoot op de gewenschte lengte gebracht, opdat de schuit in de goede richting voortgaat, zonder al te snel te vorderen. De bakken met de verschillende stukken van „de beug" worden op het achterdek van de schuit geplaatst; het eerste ankertje met het boeitje wordt overboord geworpen, en heel geleidelijk glijden de hoeken te water. Alvorens het einde van het eerste touw bereikt is, wordt daaraan vastgebonden het begin van de tweede lijn, en zoo gaat het voort, tot het laatste gedeelte overboord gelaten is. Af en toe werd weder een anker met een tonnetje aan de lijn bevestigd, zoodat nu verscheidene „boeitjes" in eene flauw gebogen lijn in zee liggen. Ook aan het einde van het laatste stuk touw werd een ankertje bevestigd en nu ligt de geheele beug te water. De honderden hoeken met de aasjes liggen nu op den zeebodem, of zweven daarboven, als een duizendvoudige hengel uitgespreid. Er wordt nu opgezeild naar de plaats, waar het eerste tonnetje over boord werd gelaten, en hier blijft men een poosje voor anker, om, daar men toch eenigen tijd dient te wachten, het maal te nuttigen, dat door den „derdeman" bereid is. Na gebruik gaat de schipper nog voor een uurtje ter kooi, en de knecht zoekt een plaatsje in de neergelaten fok. We kunnen nog even zien het blinkend „Witte Lid" op het eiland Vlieland, en verder zien we het straks genoemde lichtschip, dat nu in rust ligt, doch dat bij stormweer hevig op en neer bewogen wordt, zoodat men zich dan niet kan verbeelden, dat de bemanning zich rustig te midden der woelende baren bevinden kan. Doch de gewoonte en het vertrouwen op de bijzonder sterke constructie van het schip, dat voor stevige paraplu-ankers vast ligt, doen de kloeke mannen niet vreezen. En, al werd het lichtschip ook al eens door een vreeselijken storm verplaatst, van ongelukken heeft men hier nimmer vernomen.

Daar komt de schipper weder uit het vooronder te voorschijn. Hij „port" den knecht, die weldra de fok verlaat, om deze weder op te lijschen. Ook het anker wordt gelicht en weldra heeft men het eerste tonnetje weder aan boord. Men zeilt nu langs de lijn, die inpalmende aan boord gehaald wordt. Spoedig komen de eerste hoeken te voorschijn, waarnaar we reeds met verlangen uitzagen. Weldra zien we den eersten schelvisch boven water komen, nadat enkele hoeken binnengehaald zijn, waaraan nog aasjes zitten, terwijl van eenige het lokaas verdwenen is. De eerste visch wordt spoedig gevolgd door meerdere, eerst enkele schelvischen, die heel wat spartelen en hunne drie rugvinnen van boosheid recht overeind zetten, daarna een groote kabeljauw, die ook al hevig te keer gaat en sterk protesteert tegen de ongewenschte lichtreis. Verder schollen, scharren en eenige roggen. Dikwijls gaat het gemakkelijk de gevangen vischen van de hoeken te schudden, doch bij enkele dieren, die het aas gulzig hebben doorgeslikt en daardoor den hoek heel in de ingewanden hebben vastgekregen, gelukt dit niet zoo heel gemakkelijk. Veel moeite wordt er evenwel niet voor gedaan. Gelukt het niet den visch met een enkelen opwaartschen ruk het scherpe voorwerp uit de keel te trekken, dan wordt het touwtje afgesneden en de haak blijft waar hij vast zit. Zachtzinnig wordt alzoo niet met de gevangen vischen geleeft.

De meeste vischen, die op deze wijze gevangen worden, behoren tot de bekende vormen der rond- en platvischen. De rog maakt eene uitzondering door zijne vreemde, ruitvormige gedaante. Een lange en twee korte staarten, evenals de rug van vele scherpe oneffenheden voorzien, steken achteruit. Ook met korren schakelnetten worden de roggen gedurig gevangen, vooral in den trektijd, wanneer ze hunne paaipplaatsen opzoeken. Toch zijn de vangsten veel minder talrijk dan in vroegere tijden. Stellig zijn de visschers ook hier al te begeerig opgetreden.

Andere vischen dan de genoemde, zijn heden niet gevangen. Wel komt er af en toe een hoek boven, waaraan zich een zeester of vijfhoek bevindt. Deze heeft zich evenwel niet bezeerd, maar zich vastgezet aan het aas, en wil dit ook zelfs boven den waterspiegel niet loslaten. Thans is het ook te verklaren, hoe nog zoo dikwijls een haak zonder aas en ook zonder visch te voorschijn komt. De vijfhoeken hebben op deze wijze schade gedaan en de visscher deelt ons mede, dat als een gedeelte van de beug komt te liggen op eene plaats, waar veel zeesterren zijn, er van vischvangen bijna geen sprake is. Ook de krabben zijn lastposten in dit opzicht, daar ook zij zich met de scharen vastgrijpen aan het aas en dit geheel wegzuigen, om zich dan spoedig weder op een ander aasje te werpen. Nu de heele beug binnen boord gehaald is, wordt koers gehouden naar de haven van Terschelling, en het mooie zeetochtje, dat we heden op de Noordzee medemaakten, voldeed zeer. Zoo mooi is het evenwel niet altijd, meermalen is de geheele boel of een gedeelte er van verloren gegaan.

Het is te denken, dat er weldra geen gelegenheid meer is, om de beugvisscherij te bezichtigen.

J. DAALDER DZN.

Aan mijn vriend FR. HOLL.

PASTORALE.

MUZIEK VAN
CH. GRELINGER.

Op. 105.

Andante. ♩ = 72

Da Capo

mf *p legato*

C O D A.

f *p* *mf*

f *p*

f *p*

f *p*

f

p

f

p cresc.

ff *ff* *mf*

crescendo

f *p*

f *p*

p

Da Capo

p

f *p*

C O D A.

pp *ppp*

RONGGENGS.

WAT zijn ronggengs? Voor wie eenigermate op de hoogte is met Javaansche toestanden, zeden en gewoonten, zijn ze zeker niet onbekend. Een gevoel van afkeer voelen zij bij zich opkomen, als hun de naam van die verderfelijke rampzalige wezens in de ooren klinkt. Geminacht als ze zijn door iederen Europeaan, trachten ze de zinnen der inlanders te prikkelen, ofschoon ook de fatsoenlijke Javaan haar met den rug aanziet. Voorzeker niet ten onrechte, want ze zijn de pest voor het Javaansche volk!

Al heeft de zang der ronggengs of dansmeiden in Europeesche ooren weinig behagelijks, voor den minderen inboorling zijn ze zooveel te meer aantrekkelijk en aanlokkelijk. Als ze beginnen te zingen, wat meestal niet veel meer is dan een krijschen, zijn ze spoedig omringd door eene groote schaar van Javanen, waaronder velen hare bewegingen met brandende blikken gadeslaan.

Welk een aanblik!

Het is de kunst der verwikkelingen van alle leden, waarbij het lichaam de meest hoekige standen moet aannemen. De knieën staan gebogen, alsof ze doorzakten, terwijl de armen, als langzaam gedreven molenwieken, nu eens ter zijde, dan weer naar boven of beneden hunne hoeken beschrijven, en de handen, evenals de kramptrekkende vingers, op de gewrichten draaien.

De armen en het lichaam buigen door; de voeten worden binnenwaarts gezet. Langzaam schuivende, terwijl het hoofd op de halswervels en het gansche lichaam op de beengewrichten zich wringt, wrikt, draait, dringt ze terzijde uit. Hoe hoekiger, des te schooner! Behalve, dat deze dansmeiden dikwijls persoonlijk voor het publiek optreden, zijn ze onmisbaar bij eene Javaansche wajangvertooning. Bij die eentonige voorstelling, die dikwijls verscheidene nachten voortduurt, geniet de Javaan en opgewonden volgt hij met glinsterende oogen en onvermoeide aandacht elke beweging. Dan wordt haar optreden nog afzichtelijker door de allerzotste maskers, die ze bij deze gelegenheid voor hebben. Deze zijn meestal uit licht, fijn hout gesneden en met zorg beschilderd. Meestal vertoonen ze sterk sprekende trekken. De oogen zijn zwart, groot en rond, met fraai gebogen wenkbrauwen, de neuzen vaak groot en van allerlei karakteristieke vormen. De maskers zijn soms, wanneer de ronggengs namelijk godheden moeten voorstellen, geheel verguld. Aan de binnenzijde der maskers is een pennetje, dat de vrouw met de tanden vastklemt. Het geheel wordt nog „verhoogd” door de hartverheffende Javaansche muziek, die men het best kan vergelijken met trommelen op kisten en ketels en het blazen van een kinderblaasinstrumentje, waartusschendoor het eentonig gebim-bam van de gong niet onaardig weerklinkt.

Voor Europeesche ooren is het echter ongenietbaar, zooals men uit de beschrijving allicht zal kunnen opmaken. P. C.

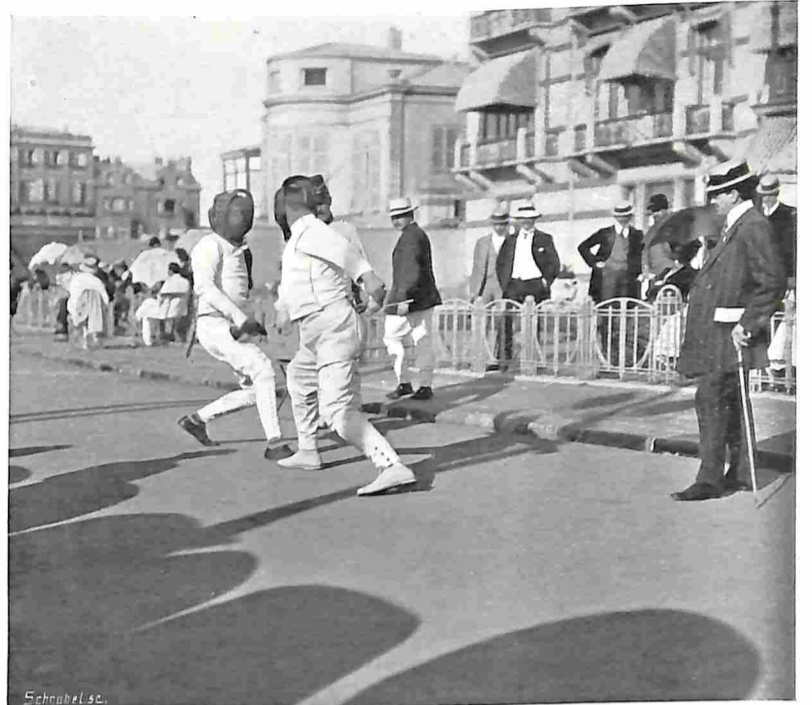

Foto J. Stok Gfz.

INTERNATIONAAL SCHERMCONCOURS TE SCHEVENINGEN.
LUITENANT DOORMAN (Nederland)—GOFFIN (België).

EEN PRAATJE OVER KERKKLOKKEN.

TOEN op 30 April j.l. de kerkklokken alom jubelden door 't luchtruim: „Er is ons een Koningskind geboren!” gaven we daardoor niet alleen onze opgetogenheid te kennen, maar die klokketonen vertolkten tevens de bede, die opwilde uit aller hart: dat van Haar steeds geweerd blijve alle booze geesten, die 's menschen vreugde zoo vaak vergallen, zijn leven verbitteren! Immers, dat is de poezie van 't vaste geloof onzer Vaders, als wij den nieuwen wereldburger bij den aanvang zijner levensreis met klokgelui ontvangen, en hem daarmede uitgeleide doen bij den grooten tocht naar de onbekende eeuwigheid.

Die wensch werd echter slechts verhoord, indien de klok

EENIGE JAVAANSCHERONGGENGS.

OP DEN VOORGROND ZITTEN JAVANEN, DIE EVENEENS HET BEROEP VAN RONGGENG UITOEFENEN; DIT KOMT EVENWEL WEINIG VOOR; GEWOONLIJK WORDT HET ALLEEN DOOR VROUWEN UITGEOEFEND.

vooraf gedoopt was. Daarom staat op die te Hijlaard in Friesland, dan ook uitdrukkelijk vermeld: „In het jaer 1300 ben ick gedoopt.” Ze werd daartoe opgehangen aan een toestel, een eind boven den grond. De Bisschop las eenige toepasselijke verzen voor uit een psalmboek, en strooide daarna eenig zout in den vorm van een kruis in een bak met water. Met dit zoute water werd zij door eenige lagere geestelijken in- en uitwendig gewasschen en vervolgens met linnen doeken droog gewreven. Daarna doopte de Bisschop zijn duim in olie en teekende daarmee zeven kruisen op den buiten- en vier op den binnenkant. Hij wierp reukwerk op een pot met vuur en zette dien onder de klok, zoodat hare holte met welriekende geuren vervuld werd. Na een plechtigen koorzang en het uitspreken van een gebed was de wijding afgeloopen en kon de klok haar wonderlijke macht, om onheilen en booze geesten af te weren, vervullen. Dergelijke doop geschiedde met groote plechtigheid, ten aanschouwe van een talrijk publiek en meermalen noodigden de Stedelijke Regeeringen elkaar uit den klokke doop mee te vieren en daarna natuurlijk een goeden en stevigen maaltijd mede te houden. Zoo werden den 25sten Juni 1530 de Burgemeesteren van Groenlo door Burgemeesteren, Schepenen, Raden en Kerkmeesteren van Doetinchem per brief uitgenoodigd over te komen en hun hulp te verleen tot het „doen kerstenen” van twee nieuwe klokken, en voorts, als dat afgeloopen was „myt den anderen vrolick toe syne.” ’t Klokke doopen was een zeer gewichtig werk, „dair Godtz loen an toe erwerven stiet,” d.i. waar Gods zegen mee te verwerven was. Een ongedoopte klok echter werd door den Duivel weggehaald en in een kolk gesmeten, waar men haar soms nog onder den grond kan hooren luiden. Dat ondervonden indertijd Jonker Walther van den Ulvenhout en zijne bruid, de zestienjarige Maria van Grave. Hij had haar geschaakt en ijde met de jonge dame naar eene naburige kerk, om zich door den Priester in den echt te laten vereenigen. De Priester weigerde evenwel en vervloekte het voorgenomen huwelijk, waarop de Jonker zoodanig in toorn ontstak, dat hij naar ’t klokketouw greep, om de gemeente bijeen te roepen. Verschrikt riep de Priester: „Laat af! De klok is nog niet gedoopt en niet beschut tegen de macht van den Booze!” Doch Walther hoorde niet en luidde voort. Daar schoot de Duivel toe, de klok vloog door de lucht en smakte bij Ginneken in de Mark, waar de „Duivelsbrug” nog heden aan het feit herinnert. De toren stortte in en verpletterde de beide jongelieden onder zijne puinhoopen. De Priester bleef gespaard. En soms, zegt Heije:

Doet zich des nachts het galmen van 't metaal
Nog uit den vloed in wilde klanken hooren;
En wie bij onweer of orkaan
De Duivelsbrug moet overgaan,
Die stopt zijn vingers in zijne ooren
En roept zijn Heilige aan.

Ook de soldaten van Sonoy ondervonden in het jaar 1581, dat 't gevaarlijk is met een ongedoopte klok te mallen. Zij haalden er eene uit den toren te Giethoorn en wilden haar over 't ijs van het Giethoornmeer naar Vollenhove voeren. Doch het ijs brak en zij zonken met de klok naar de diepte, waar ieder, die een scherp gehoor heeft, nog steeds haar zuchten verneemt. En onder Hallum, waar eertijds het klooster Mariëngaard stond, ligt onder den grond een gouden klokje begraven, dat bij stillen nacht alijd gehoord wordt. Nog in onze dagen scheldt men de Franekers voor klokke dieven, omdat zij eens één der drie klokken van Tzum gestolen hebben. Ze trekken er zich echter niemendal van aan, wetende, dat de inwoners van Delfzijl, Sneek en Oudewater met denzelfden naam aangesproken worden.

Op de meeste der klokken vindt men een spreuk of een rijmpje, behelzende, behalve den naam van den vervaardiger, haar eigen naam, datum van geboorte en haar doel. Vaak begint het, zooals we op een der Haarlemsche klokken lezen:

Maria is minen name — Min luut moet Gode sine bequame,

dat wil zeggen: Mijn geluid past *bij* of behoort *aan* God. In de vijftiende en zestiende eeuw waren verschillende leden der familie Moer bekend als ervaren klokkegieters. Op de halfuursklok van 't H. Geesthuis (Waag) te Alkmaar leest men:

Gobel Moer goet my in 't jaer ons Heren 1488.

En op die van de St. Pieterskerk te Leiden stond:

Salvator so heyt ic,
Den hagel en alle quaet weder verdrijf ic,
Den levenden ende den doode luij ic.

Willem Moer ende Jaspar syn broer
Maecten mi int jaer ons Heren mccccxij.

En die van de St. Laurenskerk te Alkmaar zegt:

ICK heet Saligmaeker
Als ick geluydt word bedrijf ick rou over de dooden.
Door mijn clanck verdrijf ick de listen en lagen des Satans.
Heer Meinard Man Abt tot Egmond heeft mij gegeven.
Casparus en Johannes Moer fecerunt 1525.

Niet minder beroemd als klokkegieterster was de familie der Hemony's te Amsterdam, die onder meer het carillon van den „Drommedaris” te Enkhuizen vervaardigde.

Niet alleen lieten de klokken haar metalen stem hooren bij geboorte of overlijden, bij komen en gaan, vaak ook richtten zij zich tot de levenden, met een vermaning, die bij den lezer indruk moest maken. Op de klok te Nijbroek staat:

Neempt waer u tidt. — Wie dat ghij sijt
Door clockx geslach — Gedenck op stervensdag.
Wilm Wegewaart me fecit anno 1610.

Op de klok te Jutfaas:

Jesus Maria is mijnen naam Mij geluyd is voor Gode bequaam.
De levende roep ik en de doode beschreije ik.

En een Barnevelder spreekt:

Zo menigmaal gij hoort den heldren klokenslach
Gedenck aandachtichlijk aan dijnen jongsten dach.
Anno 1665. Hemony fecit.

Dat de klok in troebele tijden het volk te weer en te wapen riep of als brandklok gebezigd werd, zegt ons de Gentsche Belfort:

Roelandt! Roelandt! als ick kleppe dan ist brant,
Als ick luye dan ist storm in Vlaenderlant.

Of op de brandklok te Haarlem:

Roeland de Groot is mijn naem, Tot Godts dienst ben ic bequaem,
Ic luyde somtijds ten brande Of als t' saam is viande.
Gerrit van Wou die mij goot CIICCCC ende dry nae Godts geboort.

Na de hervorming werden de klokken niet meer gedoopt en kregen de opschriften een meer politieke of moralistische betekenis. Op die van den toren der Nieuwe Kerk te Delft, in 1607 gegoten, las men:

Vrijheit is mijnen naem, In 't jaer ben ick gegoten,
Als die ons achten t' saam In slavernij gesloten
Te hebben fix en vast. Nu daertoe sijn gecomen
Dat sij ons desen last Selis hebben afgenomen.

En die van den Antwerpschen Don zegt:

Ick ben Onrust, alsoo ick alle nachten
De burger drijf van straet, de waeckers tot het wachten,
D'herbergen sluyt ik toe, vermaen door mijn geluyt,
Een yeder tot de rust en alle onrust uyt.

En die van den Ollenhoof te Leeuwarden:

Ick luyd de luyden aan haer werck,
Ick nood de Christnen tot Gods kerck,
Ick brom de vreughd en droeffnis uit,
Luyd nochtans noyt off 'k word gheluydt.

De klok van Ter A vermeldt de volgende geschiedenis:

Doe 't Spaansch gebroedt
Hier was te landt
Zoo wierd verwoedt
Mijn kop verbrandt (1575)
Maar ik bleef hangen door geluk.
Nu ben ik door het fransch geweld
Verbroken en voor weijnig geld
Verkogt (1673) doch weer teregt gesteld (1676).

En die te Loosdrecht zegt:

'k Werd van 6000 pond door 't franch geboeft tot gruis,
'k Weeg 1600 nu en dien opnieuw Gods huis.

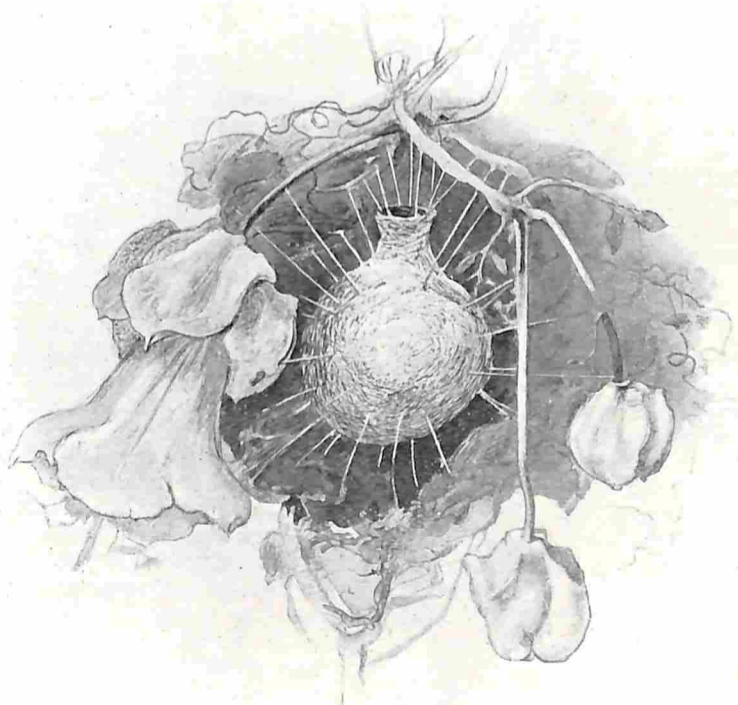
Ik zou nog veel meer van klokken en klokkerijmpjes kunnen mededeelen. Doch ik wil er het zwijgen toe doen. Men kan ook van 't goede te veel krijgen. En dat zou me spijten.

P. FRANSEN Jz.

DE ORANJE ARGIOPE.

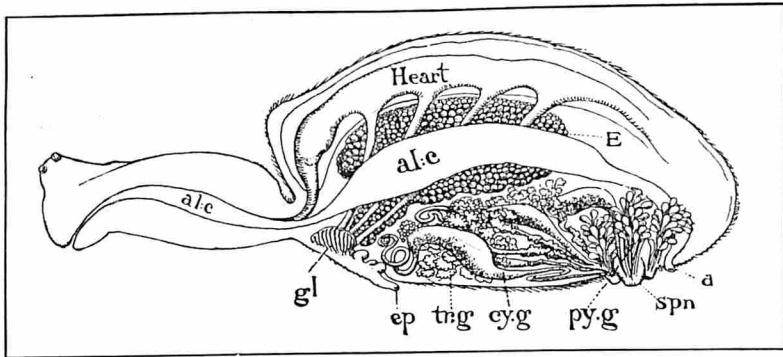
(Slot).

EEN ander deel van dit merkwaardig bouwwerk treft ons oog. Het zijden schild is gewoonlijk geplaatst boven het centrum van het web. Aan beide zijden ziet men sterke, door elkaar gevlochten draden, die een open gewelf vormen, dat dienst doet als beschermende vleugel-deurtjes. Insecten, die hier tegen aan vliegen, worden dadelijk tegengehouden en kunnen niet anders dan in het web fladderen en regelrecht in de klauwen van den boeman vallen, die op schildwacht staat. Of als het insect een roofwesp is, dan wordt

EIERCOCON VAN DE ORANJE-ARGIOPE.

DE SPINORGANEN DER ORANJE-ARGIOPE.

spn. Spinklieren; py.g. peervormige klier; cy.g. Cylindervormige klier; tr.g. Boomvormige klier; ep. Epigynum, waardoor de eieren worden gelegd; gl. Kaken; E. Eieren; alc. Voedingskanaal; a. Anus. Heart, hart.

zij door die beschermende deurtjes teruggestooten, of in een ander geval wordt door den schok een telegram overgebracht aan Argiope, om op haar hoede te zijn, of te vluchten. Het laatste doet ze door vlug achter uit haar web te ontsnappen, zoodat haar dik schild tusschen haar en haar vijand komt. Een paar dagen later, als we in het spinnen-paleis komen, zien we de Oranje Argiope niet op haar gewone plaats. Als ge wat zoekt in

zij door die beschermende deurtjes teruggestooten, of in een ander geval wordt door den schok een telegram overgebracht aan Argiope, om op haar hoede te zijn, of te vluchten. Het laatste doet ze door vlug achter uit haar web te ontsnappen, zoodat haar dik schild tusschen haar en haar vijand komt. Een paar dagen later, als we in het spinnen-paleis komen, zien we de Oranje Argiope niet op haar gewone plaats. Als ge wat zoekt in bezig met het maken van een zijden bal ter grootte van een walnoot, goed bevestigd aan de bladen en stengels der veldbloemen. Dit is haar eiercocon. Ze draait steeds in het rond, telkens bij elken omgang van richting veranderend, steeds draden van wit spinsel te voorschijn brengend, die ze over de oppervlakte uitspreidt. Zoo slaagt ze er in om haar mooie mandje gelijk te krijgen en als ze daarmee klaar is, hangt ze het midden in een verzameling van elkaar kruisende draden en maakt het zoo stevig vast, dat het den winter met al zijne koude en wind kan trotseeren. Als ge iets eerder waart gekomen, zoudt ge moeder spin op de zachte zijde een rond hoopje gele eitjes hebben zien leggen. Er zijn er wel duizend. Een mooie belofte, zou men zeggen, voor een groot huishouden. Maar net als van een boomgaard in de lente gaat er nog menig levensknopje verloren in Argiope's tuin, voor het weer October is. Als ze haar eieren gelegd heeft, bedekt de moeder de eieren-massa met een gedraaid zijden weefsel van een bruinachtige kleur, dat, als de eieren worden uitgebroed, de kleine spinnen voor wieg zal dienen, tot de lente ze naar buiten roept. Dan volgt een heldergeel donzig weefsel losjes gesponnen tusschen de eieren en den wand van het omhulsel, dat de moeder spon, toen we haar het eerst zagen. Hiermee pakt ze alles warmpjes in en eindigt met er een soort van vernis over te leggen, dat het waterdicht maakt. Als ge er midden in den winter komt, zult ge merken, dat het net kraakt als gewaste taf, als ge het aanraakt. De goede spinnenmoeder heeft uitstekend gezorgd voor de toekomst van haar kinderen in deze zijden peervormige wieg. Hoe kwam al die slimheid in haar hersens? En was de eerste moeder Argiope ook al zoo verstandig? En hoe deden al haar spinnekinderen het dan zonder al die goede zorgen? Maar stilte! Ieder weet, dat een dwaas meer vragen kan doen in een minuut, dan een wijze in een dag kan beantwoorden.

Men kan al dit prachtige handwerk niet zien, zonder zich af te vragen, hoe het toch gemaakt wordt. Het is zoo teer, en mooi en vernuftig gemaakt, dat men het haast niet beschrijven kan. Er zijn weinig dingen in de natuur, die onze bewondering zoo wekken als het levend mechanisme, waarmee een spinnweb gemaakt wordt. Zij, die met de microscoop terecht kunnen, zullen de verschillende deelen zeker beter kunnen bestudeeren, het voert ons hier te ver om meer dan een algemeene beschrijving te geven. Om te beginnen met de samenstelling van het ruwe materiaal heeft men eerst de zijdeklieren. Deze liggen zeer geregeld in het benedengedeelte van de punt van het achterlijf en bestaan uit een groot aantal klieren in verschillende vormen en afmetingen. Verscheidene zijn peervormig (pyriform), sommige zijn takvormig, sommige cilindervormig of wormvormig. Hier worden verschillende soorten van vloeibare zijde en ook de zelfstandigheid,

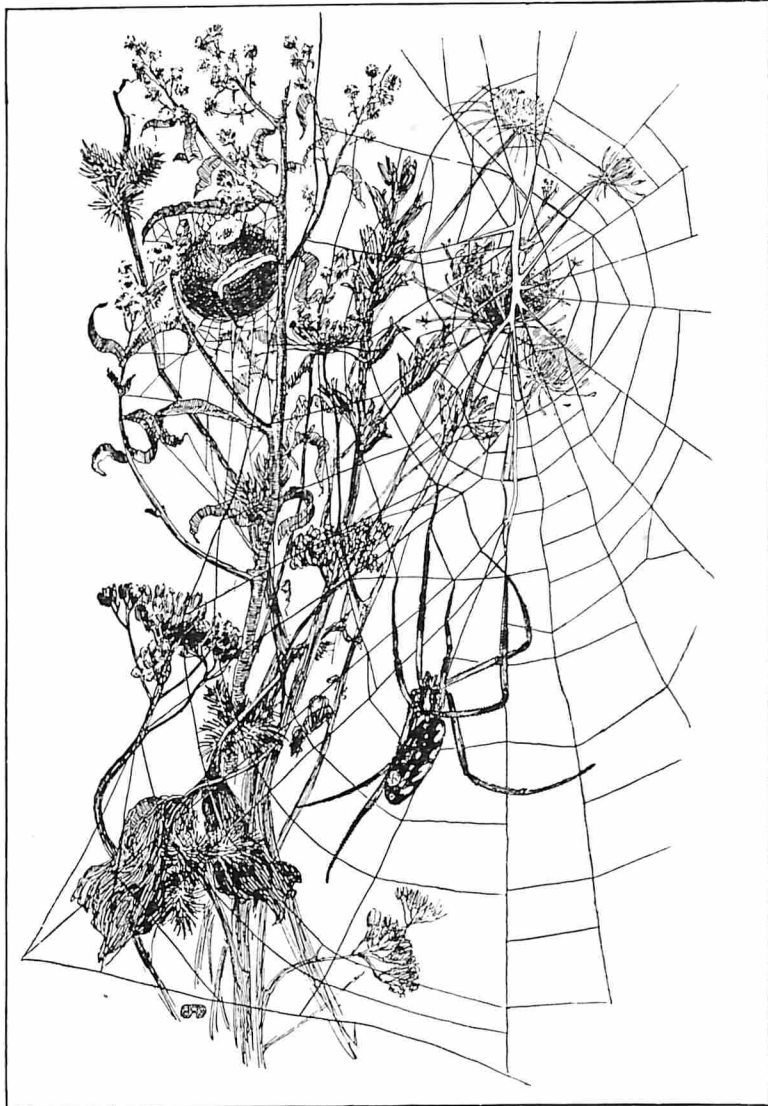
die de kleverige paretjes op de draden vormt, afgescheiden.

De Argiope kan minstens drie kleuren van zijde voortbrengen, de witte, waarvan het web gemaakt is en die dient om de gevangenen in te spinnen en de eiercocon samen te stellen; de bruine, die de cocon van binnen bekleedt en de vlasachtige gele, die tusschen de eieren en den binnenwand van het „mandje" komt. De klieren eindigen in heel kleine buisjes, die uitkomen in spinnspallen, die op gelijken afstand langs de kanten op de punten van de zes spinklieren liggen, die vlak onder de punt van het achterlijf geplaatst zijn. De spinklieren kunnen bewogen worden. Ze kunnen zich wijd uitzetten en weer inkrimpen, en de spinnspallen evenzoo. De zijdeklieren zijn gewikkeld in een gespierd weefsel, waardoor de spin de vloeibare zijde door het buisje in de spoel kan brengen, waaruit het weer te voorschijn komt, als een fijn weefsel, dat hard wordt, zoodra het met de lucht in aanraking komt. Eén draad, zooals we dien in een web zien, is samengesteld uit een heeleboel draden en wordt gevormd door de punten van de spoelen samen te brengen als de straaltjes vloeistof uit de buisjes worden geperst. Als de spinklieren samenkomen en een deel van de spoelen leeg zijn, worden de draden gevormd, die men vindt bij het inspinnen van een gevangene, of bij het maken van Argiope's middenschild. Deze fijne en samengestelde machine wordt door den eigenaar met groote vaardigheid bediend, nu eens het ene, dan weer het andere deel en eindelijk het geheel op meesterlijke wijze in beweging brengend. Laten we nog eens

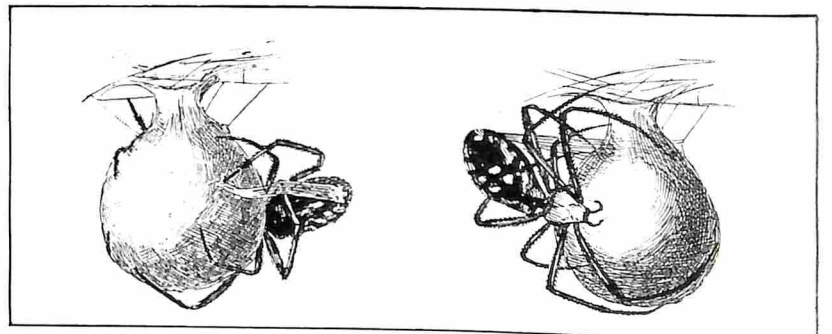
ons geliefkoosd jachtterrein in het open veld opzoeken. Wij staan stil bij de plaatsen, waar de Oranje Argiope's een paar maanden geleden druk aan den gang waren. Ze zijn weg! Waarheen? O, hier zit er nog een heel onverschillig op een aan flarden gescheurd web. Daar zie ik er no een, een ineengeschrompeld restje van zijn vroeger ik, lui kruipend langs den rand van haar web.

Als we verder gaan, zien we overal overblijfsels van de eens zoo prachtige spinnewebben. De witte zijde fladdert als een verscheurde banier na den veldslag. De lijnen zijn gebroken. De spiralen hebben hun kleverige paretjes verloren en hebben nog juist genoeg over om hulpeloze kleine insectes te vangen. Voor dit jaar is het rijk van de Argiope ten einde. Als we nog verder zoeken, vinden we deze prachtige dieren, die nog zoo kort geleden het landschap verlevendigden, dood en stijf hangen aan in stukken gescheurde webben. De pooten hangen slap, soms zijn ze stijf uitgestrekt, soms opgetrokken. Het achterlijf is verschrompeld en beweegt zacht heen en weer op den herfstwind. Andere doode Argiope's vindt men onder de bladen of in warme schuilplaatsen, waar zij heen gekropen waren om hun eiercocons te weven. Hun laatste levenskracht hebben zij gewijd aan de toekomst van hun geslacht en vlak bij het ineengeschrompeld lijkje ziet ge het mooie „mandje", waarin een nieuw leven geboren zal worden. Als het lente wordt, zal een nieuw geslacht uit de cocons te voorschijn komen en de-

zelfde levensloop hebben als zijn voorouders. Zoo is het leven van de Argiope. Maar eigenlijk is dit niet haar natuurlijke dood. Natuurlijk is het, als zij sterft door geweld. Door in de hongerige maag terecht te komen van een sterkere, of handiger spin, door uit haar nest verdreven te worden, door in een sarcophaag van klei te worden gesloten, door een moederwesp en tot voedsel voor haar jongen te dienen, door een lekker hapje te zijn voor vogels, padden en andere dieren. Op een van deze vele manieren komt Argiope dikwijls om het leven.

COCON EN INEENGESCHROMPELD LIJKJE VAN EEN ARGIOPE.

ARGIOPE, HAAR COCON MAKENDE.